Päivi Pöntinen
Työllisyysjohtaja
Jyväskylän kaupunki
9.2.2022

HE 225/2021 Hallituksen esitys eduskunnalle työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojen käsittelyä koskevaksi lainsäädännöksi

Yleistä

Lakisesityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia, työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia, työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettua lakia ja työttömyysturvalakia.

Taustalla on vuonna 2016 käynnistynyt työ- ja elinkeinopalvelujen digitalisaatio -hanke (TE-digi-hanke). Sen tarkoitus on parantaa työntekijöiden ja työpaikkojen kohtaantoa sekä digitalisaation ja tekoälyn hyödyntämistä julkisissa työvoima- ja yrityspalveluissa. Lisäksi tavoitteena on julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen yhteinen tietopohja, tiedonvaihto, prosessit ja rajapintaratkaisut tehokkaalle asiakkuudenhallinnalle ja asiakaspalvelulle.

Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen asiakastietojen käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön tehtäisiin muutokset, joita uusien työ- ja elinkeinohallinnon tietojärjestelmäpalvelujen käyttöönotto edellyttää. Uudet tietojärjestelmäpalvelut sisältävät valtakunnallisen asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden, palvelualustan ja asiakastietovarannon ja nämä korvaavat nykyisin käytössä olevan asiakastietojärjestelmän sekä asiakkaiden ja asiantuntijoiden asiointipalvelut.

Henkilö- ja yritysasiakkaiden sekä asiantuntijoiden asiointipalvelut samoin kuin työ- ja elinkeinohallinnon viranomaispalvelujen tietosisällöt löytyvät jatkossa Työmarkkinatori-palvelualusalta.

Digitaaliset työ- ja elinkeinohallinnon viranomaispalvelujen arvioidaan olevan käytettävissä toukokuusta 2022 alkaen. Uuden asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden käyttöönotto ajoittuisi syksyyn 2022 ja ensimmäisenä uudistetut palvelut otettaisiin käyttöön työttömyysturvan osalta. Tavoitteen mukaisesti palvelut otettaisiin käyttöön vaihteittain vuoden 2023 loppuun mennessä.

TE-digi-hankkeen puitteissa toteutetaan myös muita TE-palvelujen ja TE-hallinnon uudistuksia. Niitä koskevat lainsäädännön muutokset valmistellaan erikseen.

1. Tausta ja lähtökohta

Tässä lakiesityksessä ehdotettavat TE-digihankkeessa valmistellut perustoiminnallisuuksien uudistusten käyttöönoton edellyttämät lainsäädännön muutokset ovat lähtökohtaisesti ja pääpiirteittäin kannatettavia. Nykyinen TE-toimistojen asiakastieto- ja asiointijärjestelmä on tullut tiensä päähän, se on teknisesti ja

toiminnallisesti vanhentunut ja järjestelmän käyttöiän on arvioitu päättyvän vuosien 2023-2024 aikana. Uudistus on näin ollen aivan välttämätön.

Valtio tarjoaa nyt ja myös jatkossa asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden ja tietovarannon julkisen työvoima- ja yrityspalvelujen asiakastietojen käsittelyä varten. Työllisyyden kuntakokeiluihin kuuluvilla kunnilla on paitsi oikeus, myös velvoite käyttää näitä valtakunnallisia tietojärjestämäpalveluja. Valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut ovat kannatettavia, sillä harvalla yksittäisellä kunnalla olisi mahdollisuuksia korvaavien järjestelmien hankkimiseen. Uusien TE-viranomaispalvelujen ja asiakastietojärjestelmien odotetaan olevan nykyistä järjestelmää helppokäyttöisempiä ja käyttäjää opastavia, mikä on myös ehdoton edellytys nykyisiin kankeisiin ja vaikeaselkoisiin järjestelmiin nähden.

2. KEHA-keskuksen rooli ja rekisterinpitäjyydet

Lakiesitykseen on määritelty täsmälliset rekisterinpitäjien vastuut ja velvollisuudet niin järjestelmien, käsiteltävien henkilötietojen kuin Työmarkkinatorin työnhakijaprofiilien tietovarantojen suhteen. Uudelleenmäärittely selkeyttää myös Työllisyyden kuntakokeilussa olevien kuntien ja TE-toimiston välisiä vastuita.

Keha-keskus vastaa mm. Työmarkkinatori-palvelualustan kehittämisestä ja ylläpidosta sekä käyttöehtojen määrittelystä. Työllisyyden kuntakokeilukunnat on syytä ottaa mukaan kumppaniksi kehittämiseen. Tekoälyn ja digitalisaation hyödyntämistä asiakaspalveluprosessin eri vaiheissa palvelutarpeen arvioinnista palveluihin ohjautumiseen on tarpeen voimakkaasti kehittää ja kytkeä erityyppiset työllistymistä edistävät palvelut ja palveluntuottajat palvelualustalle.

3. Palvelualusta rekrytoinnin tehostajana

Julkisen työ- ja elinkeinohallinnon valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin kuuluva palvelualusta voi parhaimmillaan edistää työmarkkinoiden toimivuutta, osaavan työvoiman saatavuutta työnantajille ja työmahdollisuuksien löytämistä työnhakijoille.

Uutena palveluna työnhakijaprofiilit on tervetullut uudistus ja antaa mahdollisuuden työnhakijoille sanoittaa oman osaamisensa ja työnantajille mahdollisuuden etsiä profiilien perusteella itselleen sopivinta ja osaavinta työvoimaa.

Sekä työnantajat että työnhakijat on saatava vakuutettua palvelualustan käytön hyödyistä, muutoin palvelualustan merkitys jää vähäiseksi. Palvelualustan on ansaittava paikkansa muiden rekrytointikanavien, palvelualustojen ja somekanavien rinnalla eikä se saa jäädä niiden katveeseen.

Uusi työvoimapalvelumalli velvoittaa työnhakijat hakemaan pääsääntöisesti neljää työmahdollisuutta kuukauden aikana. Riskinä on, että palvelualustalle ilmoitettuihin työpaikkoihin tulvii yhteydenottoja ja hakemuksia, mikä pahimmillaan rajoittaa työnantajien halukkuutta julkaista avoimia työpaikkoja Työmarkkinatorin palvelualustalla.

Työnhakijoille on käytävä selvästi ilmi se, että työnhakuprofiilin julkaiseminen ja työnhakijaksi ilmoittautuminen ovat eri asioita ja että työnhakuprofiilin julkaiseminen ei käynnistä Julkisen työvoima- ja yrityspalvelulain mukaista työnhakija-asiakkuutta. Toisaalta työnhakijaprofiili voi houkutella myös työstä työhön hakeutuvia henkilöitä palvelualustan käyttäjiksi, mikä on myös hyvin toivottavaa.

4. Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu, hyvinvointialueuudistus ja TYPPI-järjestelmä

TYPPI-rekisteri ei sisälly TE-digi-hankkeeseen, vaan sen kehittämistarpeet arvioidaan eri yhteydessä. Se, missä yhteydessä ja milloin tämä tapahtuu, jää avoimeksi. Nyt kuitenkin tulee varmistaa, että TYPPI-rekisterin käytettävyys ja toimintaedellytykset turvataan tämän lainsäädäntökokonaisuuden valmistelun ja järjestelmien kehittämisen yhteydessä. Miten varmistetaan esim. asiakastietojen siirrot järjestelmien välillä kuten nykyisin URA-järjestelmästä TYPPI-järjestelmään?

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun toimijaverkosto tulee muuttumaan hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa vuoden 2023 alussa. Tulevien muutosten vaikutukset on syytä ennakoida niin TE-digi-hankkeen valmistelussa ja hyvinvointialueiden digi-kokonaisuudessa.

Toisiinsa liittyvien järjestelmien eri tahtinen valmistelu lisää riskiä siihen, että järjestelmämuutosten nivelvaiheista aiheutuu kitkaa ja haittaa niin työnhakijoiden palveluprosesseihin kuin työntekijöiden ja organisaatioiden välisen yhteiseen tekemiseen.

5. Järjestelmien rinnakkaiskäyttö

Työmarkkinatori-palvelualustan ja uuden asiakkuuden hallintajärjestelmän käyttöönotto tulevat tapahtumaan vaiheittain. Siirtymävaiheessa nykyinen URA-järjestelmä (kokeilukuntien URA-VDI) sekä uusi asiakkuuden hallintajärjestelmä ovat käytössä yhtä aikaa. Asiakkaille muutoksesta pyritään tekemään mahdollisimman näkymätön. Sen sijaan työntekijöille muutos ei ole näkymätön. Jo tällä hetkellä työntekijöillä on

kokeilukunnissa useita rinnakkaisia järjestelmiä käytössä ja asiakaskirjauksia tehdään jopa viiteen eri järjestelmään.

Uuden järjestelmäkokonaisuuden ensimmäinen vaihe ajoittuu samaan ajankohtaan uuden työvoimapalvelumallin käynnistymisen kanssa. Lisäksi on suunnitteilla käyttöönotettavaksi joko KEHA-keskuksen valmistelema ajanvarausjärjestelmä ja tietoturvallinen videoneuvottelu/etäasiointijärjestelmä tai vaihtoehtoisesti kuntien oma vastaava järjestelmä samanaikaisesti toukokuussa 2022.

Kokeilukunnissa valmistaudutaan ja perehdytään parhaillaan uuden työvoimapalvelumallin toimeenpanoon. Tulevia tietojärjestelmämuutoksia odotetaan pelon sekaisin tuntein, varsinkin, jos perehtymisaika jää olemattoman lyhyeksi ennen muutoksen toimeenpanoa. KEHA-keskus on ansiokkaasti tuottanut hyvää perehdytysaineistoa, mutta sen rinnalle kaivataan myös lähitukea ja paikallisesti/alueellisesti toteutettavaa sisäänajokoulutusta. Tulevaa TE-palvelu-uudistusta ennakoiden perehdytys olisi suotavaa järjestää yhteisesti TE-toimistoille ja kokeilukunnille. Perehdytys järjestelmämuutoksiin on käynnistettävä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ennen toimeenpanoa.

6. Järjestelmien, verkkojen ja laitteiden viidakko – valtava ongelma kokeiluissa

Kuntakokeilujen ensimmäisen vuoden aikana kunnissa on taisteltu järjestelmiin, verkkoihin, laitteisiin ja tulostamiseen liittyvien ongelmien kanssa. Nyt kunnissa pitäisi osata varautua tuleviin muutoksiin niin, että samojen pulmien kanssa ei tarvitsi ottaa uusintakierrosta.

KEHA-keskuksen perehdytyksen ja ohjeistuksen rinnalle tarvitaan teknistä ict-tukea, jota Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskukselta (Valtori) pitäisi saada nykyistä huomattavasti joustavammin. TE-toimistolta kuntiin siirtyneiden työntekijöiden työn tekemistä ict-ongelmat ovat haitanneet ja hidastaneet merkittävästi kokeilun alkutaipaleella.

7. Raportointi, seuranta ja ennakointi

Työmarkkinatori-kokonaisuuden valmistelun yhteydessä on varmistetta mahdollisuus laajaan ja kattavaan raportointi- ja seurantatietoon vaikuttavuuden ja ennakoinnin sekä toimintojen suunnittelun tueksi myös kokeilukunnissa.